

การเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน

The Empowerment for Community Health

เบญจมาภรณ์ ฮั่วเจียม*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพและบริบทของสุขภาพชุมชนพร้อมทั้งวิเคราะห์การเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน 2) พัฒนารูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน 3) การประเมินรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน(อสม.) การเลือกพื้นที่เป็นการเลือกแบบเจาะจง คือ ตำบลปากพูน อำเภอเมือง ตำบลบางศาลา และตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากพะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ การสังเกต สัมภาษณ์ สันทนากลุ่มและสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพและบริบทของสุขภาพชุมชน พบว่า สภาพและบริบทของกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันทางด้านอาชีพ เศรษฐฐานะอำนาจต่อรองในชุมชนจะมีผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพในการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน
2. ผลการศึกษารูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน พบว่า กระบวนการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชนมีรูปแบบกิจกรรมในเชิงปรากฏการณ์

น้ำฝนและปรากฏการณ์น้ำผุด โดยรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชนแบบปรากฏการณ์น้ำผุดจะสามารถพัฒนาชุมชนได้ดีและยั่งยืนกว่า

3. การประเมินรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน พบว่า การเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชนนั้นอาศัยการเสริมพลังเชิงบวกและการเสริมพลังเชิงลบ ซึ่งการเสริมพลังเชิงบวกควรเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและการเสริมพลังเชิงลบก็ควรมีร่วมด้วยเป็นไปตามสถานการณ์โดยการเสริมพลังควรกระทำอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้สามารถสนับสนุนและผลักดันในการขับเคลื่อนพลังทางสุขภาพให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและเต็มใจในการปฏิบัติเพื่อชุมชนสู่การเป็นชุมชนสุขภาพดีต่อไป

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังอำนาจ การส่งเสริมสุขภาพชุมชน

Abstract

The objectives of this study were to: 1) study the context of community health and analyze the empowerment for community health, 2) study the model of empowerment for community health,

*หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3) evaluate of the empower communities health model. The subjects of the study were district health officer, sub-district health promoting hospital and community health volunteers that were selected purposively and consisted of specific portions in the Pangpooon sub-district Maeung, Bangsala sub-district and Ban Mai sub-district Ampoer Pakphanang in Nakhon si thammarat province. This Qualitative research was conducted by studying the documents, survey, observation, In-depth interview and focus group.

The study results were as follows;

1. The study found that the conditions and the context of community health and cultural context of communities that are diverse and varied career, economic status will affect access to health services in community empowerment to promote health.

2. The study model of empowerment to promote community health, found the process to promote community empowerment. A phenomenon in activity patterns of rainfall (Top Down) and water surfaced phenomenon (Bottom Up) that was the model of empowerment to promote healthy communities and more sustainable communities.

3. To evaluate of the empowerment to promote healthy communities found that community empowerment to promote healthy. The empowerment was positive and negative power. This positive empowerment should take frequently and negative empowerment should have under the circumstances. The empowerment should be done continuously for support and drive the empower-driven health to constantly and willingly for the community next to a healthier community.

Keywords: Empowerment, Health Promotion, Community

บทนำ

ปัจจุบันการตื่นตัวทางสุขภาพได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้ชุมชนต้องหาวิธีการหรือแนวทางในการรองรับการพัฒนา มีการเน้นเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ส่งผลให้สถานพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ทางสุขภาพต่างก็เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่หากมองถึงแนวทางการปฏิบัติจริงในการดูแล ป้องกัน ส่งเสริมระบบสุขภาพในชุมชนภาระหน้าที่หลักจะตกอยู่กับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) และเจ้าหน้าที่ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นหลัก ซึ่งกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางความคิดที่ทำประโยชน์ต่อชุมชน ส่วนรวม มีความสามารถที่จะเข้าถึงคนในชุมชนอย่างแท้จริง รู้ต้นลึกหนาบาง จุดอ่อน จุดแข็งของชุมชน เข้าใจชุมชนมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นด้วยความสมัครใจ ไม่หวังผลตอบแทนในการปฏิบัติ เป็นกลุ่มที่มีความคิดเพื่อพัฒนาสุขภาพแก่คนในชุมชน โดยเริ่มแรกเกิดจากการเรียนรู้แสวงหาความรู้และทำความเข้าใจเพียงเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง ต่อมาสามารถนำมาปฏิบัติใช้ให้เห็นผลและเกิดประโยชน์ขึ้นได้ แต่ไม่เพียงเท่านั้นยังพยายามแนะนำ เผยแพร่ ชักชวนคนรอบข้าง คนในชุมชน มาปฏิบัติร่วมกัน เพื่อเกิดประโยชน์จนสามารถขยายวงกว้างได้

ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ต้องลงพื้นที่เพื่อพูดคุย แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน ขอความร่วมมือแก่คนในชุมชน มีทั้งกลุ่มที่ให้การยอมรับฟังเพื่อพูดคุย ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้บ้าง บางกลุ่มฟังบ้างตอบโต้บ้าง และบางกลุ่มที่ไม่ยอมรับในการขอความร่วมมือในการปฏิบัติงานเลย จึงทำให้เกิดความเหนื่อยล้า ท้อแท้ หดท้อกำลังใจในการปฏิบัติงานนั้นเป็นไปได้

ฉะนั้น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในระบบสุขภาพชุมชนเป็นอย่างมาก ควรได้รับการเสริมพลังอำนาจ ดูแลเอาใจใส่ ตอบแทนและให้การสนับสนุนกับการที่พวกเขาเหล่านั้นอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งแต่เดิมการทำหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ไม่มีผลตอบแทนและแม้ว่าปัจจุบันจะมีผลตอบแทนบ้างก็นับว่าเป็นจำนวนผลตอบแทนที่เป็นจำนวนไม่มาก แต่กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่ที่จะดูแลระบบสุขภาพในชุมชนให้มีสุขภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนสุขภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและบริบทของสุขภาพชุมชน พร้อมทั้งวิเคราะห์การเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน
3. เพื่อศึกษาการประเมินรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบของการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบกระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพและบริบทของสุขภาพชุมชนพร้อมทั้งวิเคราะห์หลักการแนวคิดองค์ประกอบหรือปัจจัยการเสริมพลังและรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพชุมชน โดย 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังอำนาจในชุมชน 2) ศึกษาสภาพบริบทการเสริมพลังสุขภาพเชิงวิเคราะห์จากปฏิบัติการภาคสนาม การสำรวจเชิงเนื้อหา การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

1.2 การพัฒนารูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชนมีขั้นตอนดังนี้ 1) การสร้างโครงร่างรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน 2) การจัด

ทำโครงร่างรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน 3) การตรวจสอบโครงร่างรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน 4) การปรับปรุงแก้ไขโครงร่างรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน

1.3 การเผยแพร่และประเมินประสิทธิผลรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน การนำเอารูปแบบไปใช้จริงและประเมินผล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) เผยแพร่/ขยายผล และประเมินโครงร่างรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพและปรับปรุงรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้มีความเหมาะสมกับชุมชน 2) ปฏิบัติการยืนยัน และประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล 2) เจ้าหน้าที่ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 3) อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.)

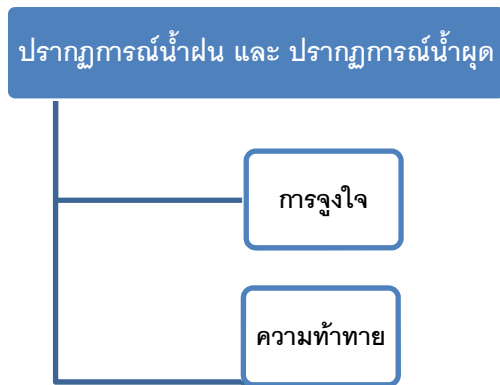
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการสัมภาษณ์รายบุคคลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการสนทนารายกลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยยึดวัตถุประสงค์ในการวิจัย แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและคำแนะนำจากผู้มีความรู้ ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนคณาจารย์ที่ปรึกษา

สรุปผลการวิจัย

การเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพในชุมชนมีด้วยกันหลากหลายวิธีการ หลายรูปแบบที่นำมาใช้ ดัดแปลงเพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี รักและใส่ใจในการดูแลสุขภาพโดยมีทั้งรูปแบบกิจกรรมที่เกิดจากการวางแผนจัดการตามนโยบายของฝ่ายบริหารหรือเรียกว่า ปราบกฎการณ์

น้ำฝน (Top Down) และบางรูปแบบกิจกรรมเกิดจากการรวมตัว การต้องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหรือเรียกว่าปรากฏการณ์น้ำผุด (Bottom Up) สู่การพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม ชุมชนให้กลายเป็นชุมชนสุขภาวะดีซึ่งจากการศึกษาพบว่า



แผนภูมิ แสดงการคงอยู่ของปรากฏการณ์การเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาวะในชุมชน

กล่าวคือ ปรากฏการณ์น้ำฝน คือรูปแบบกิจกรรมที่ดำเนินตามนโยบายหรือวิธีการที่มีการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา นั้น จะเป็นรูปแบบกิจกรรมที่มีความเข้มแข็งมีการสนับสนุน ส่งเสริมอย่างเป็นระบบ เป็นทางการ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนรูปแบบกิจกรรมได้แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะไม่คงทนและถาวร พอหมดวาระหรือระยะเวลาของผู้บริหารที่สั่งการ ระบบหรือกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ก็จะค่อยๆ ลดความสำคัญลงจนในที่สุดก็จะหายไป แต่สิ่งหนึ่งที่จะทำให้ปรากฏการณ์น้ำฝนจะยังคงอยู่แม้ว่าจะไม่มีการสั่งการจากผู้บริหารแล้วคือการเสริมพลังทั้งเชิงบวกและเชิงลบให้กับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเช่น การสร้างแรงจูงใจในกลุ่มปรากฏการณ์น้ำฝน เช่น การให้ผลตอบแทนเมื่อทำงานหรือกิจกรรมที่ล่วงเวลาหรือนอกเวลาราชการ การมีคำชม ยกย่องชื่นชมเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการสร้างความท้าทายในกลุ่มปรากฏการณ์น้ำฝน เช่น การวางเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความพยายาม ความกดดันทางบวก

จนสามารถทำงานนั้นๆ ได้บรรลุ เช่น การแข่งขัน การตรวจสอบ การประเมินจากหน่วยหรือฝ่ายบริหารเพื่อการส่งเสริมและต่อยอดในรูปแบบกิจกรรมนั้นต่อไปในอนาคต

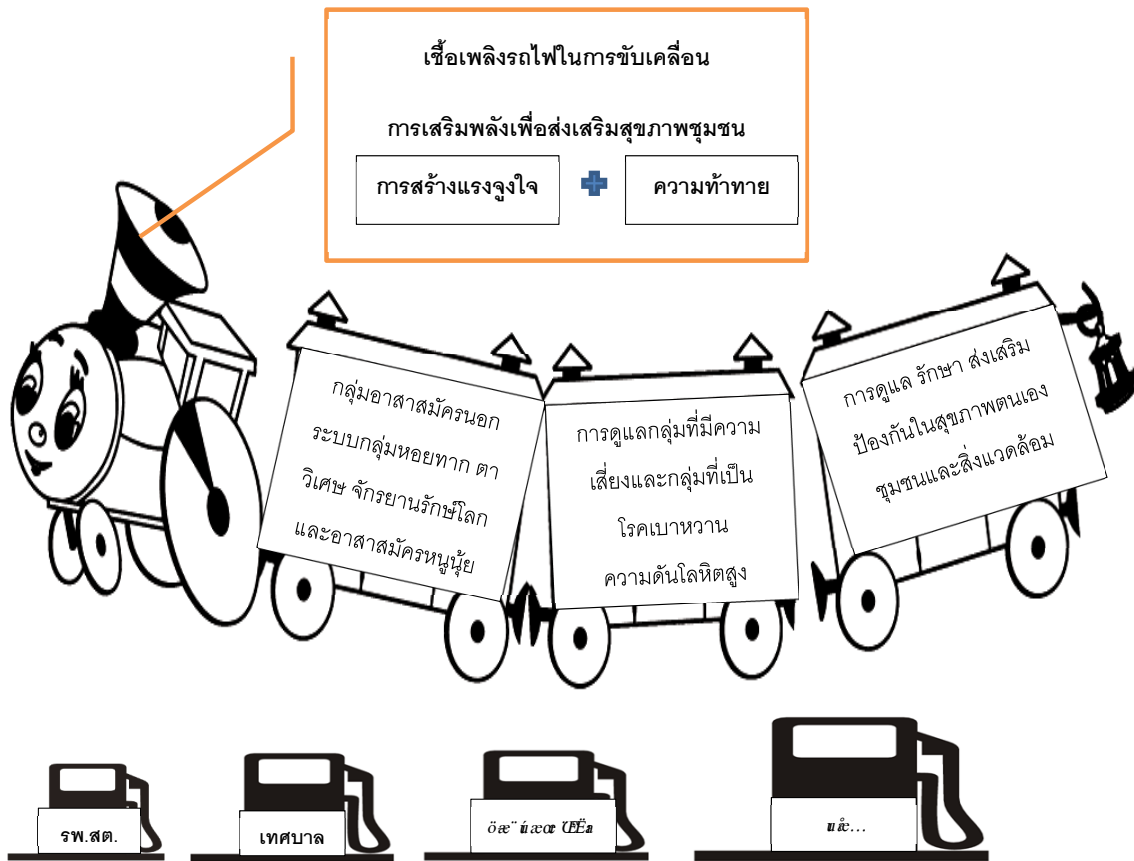
ส่วนปรากฏการณ์น้ำผุด คือรูปแบบกิจกรรมอันเกิดจากการมีส่วนร่วม การรวมตัว ความสนใจและตั้งใจของคนในชุมชน อสม.หรือผู้เกี่ยวข้อง ทำกิจกรรมที่เป็นการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาวะชุมชน ซึ่งในรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวนี้พบว่ามีความยั่งยืนและถาวรกว่ารูปแบบแรก เพราะเป็นการทำด้วยความสมัครใจเอง กระทำด้วยใจรัก กระทำด้วยความชอบ ซึ่งในครั้งแรกๆ อาจได้รับความสนใจจากผู้คนเป็นจำนวนไม่มาก แต่ต่อไปจะทวีเพิ่มจำนวนคนขึ้นเรื่อยๆ เพราะทุกคนต้องการการเป็นส่วนหนึ่งของทีมของชุมชน ซึ่งการที่จะทำให้อารมณ์ในรูปแบบกิจกรรมที่เป็นปรากฏการณ์น้ำผุดดังกล่าวสามารถขับเคลื่อนต่อยอดไปได้ตลอดนั้น ก็ต้องอาศัยการสร้างแรงจูงใจและความท้าทายเช่นเดียวกัน คือ

การสร้างแรงจูงใจในกลุ่มปรากฏการณ์น้ำผุด เช่น การยกย่อง ชมเชย เชิดชู โดยการยกย่องผู้ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นกลุ่มปรากฏการณ์น้ำผุดแล้วเกิดผลดีสามารถเป็นแบบอย่างในการดูแลสุขภาพตนเอง การมีรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจน่าสนใจหรือต่อยอดที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้คนในกลุ่มได้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็น การแสดงตัวตนของอาสาสมัครออกมาในเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น

ส่วนความท้าทายในกลุ่มปรากฏการณ์น้ำผุด เช่น การชี้ให้เห็นถึงข้อเสียของการไม่ดูแลสุขภาพของตนเอง การกระตุ้นประเด็นปลายเปิดกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อให้สามารถคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง เพราะตามหลักการเสริมพลังอำนาจสิ่งใดที่เกิดจากการเรียนรู้ตระหนักรู้

จากภายในตัวเอง สิ่งนั้นจะทำให้สามารถจดจำและหาทางแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้พัฒนาขึ้นอย่างแน่นอนหรือการประเมินภาวะสุขภาพเป็นประจำ การชั่งน้ำหนัก การวัดปริมาณน้ำตาลในเลือด การวัดความดัน ฯลฯ มีการแข่งขันสุขภาพดีในชุมชนจากการทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

สามารถสร้างแบบรูปแบบจากผลการศึกษาได้ดังนี้



อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยและการพัฒนารูปแบบการเสริมพลัง เพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพและบริบทของสุขภาพชุมชนพร้อมทั้งวิเคราะห์การเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน พบว่า ในชุมชนมีรูปแบบในการเสริมพลังที่น่าสนใจอธิบายได้คือ

1.1 กลุ่มหอยทากเป็นกลุ่มอาสาสมัครที่เกิดจากการมีจิตสาธารณะ ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยใจรัก โดยการเสริมพลังในกลุ่มนี้ควรเป็นการเสริมพลังทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ควรทำอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเสริมพลังในกลุ่มของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน ที่จะสามารถทำได้กับทุกๆ กลุ่มอาสาสมัครนอกระบบ โดยรูปแบบการเสริมพลังควรเป็นการสร้างแรงจูงใจในเชิงบวก คือ การชื่นชมกลุ่ม

ยกย่องในการประชุมประจำเดือน ซึ่งควรสร้างแรงจูงใจในเชิงบวกมากกว่าจูงใจเชิงลบเพื่อความท้าทายสนใจเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และในส่วนของความท้าทาย (การเสริมพลังเชิงลบ) คือ ควรมีการสอดแทรกเนื้อหาสาระในการจัดการขยะเพื่อสุขภาพ การทราบถึงคุณและโทษที่อาจเกิดขึ้นหากชุมชนปล่อยปละละเลยในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งให้เห็นถึงโรคที่อาจเกิดจากการจัดการขยะไม่ถูกต้อง และตั้งเกณฑ์การประเมินชุมชนขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในการดูแลสุขภาพตนเอง ชุมชนคนรอบข้างได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืนต่อไป

1.2 กลุ่มตาวิเศษกล่าวคือการที่กลุ่มตาวิเศษยังคงมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเพราะ รูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ทำให้โรคประจำตัวต่างๆ ดีขึ้น โดยจากสร้างแรงจูงใจเชิงบวก คือ ให้เห็นถึงปรากฏการณ์สุขภาพ

เชิงประจักษ์ ทำให้ทราบถึงภาวะสุขภาพทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดเป็นเท่าไร หลังจากร่วมกิจกรรมการดูแลสุขภาพโดยการออกกำลังกาย 3 เดือนถัดมาผลเป็นอย่างไร และในส่วนของความท้าทาย (การเสริมพลังเชิงลบ) คือ การทำให้เห็นโทษของความไม่สม่ำเสมอในการทำกิจกรรมการออกกำลังกาย หรือการสนใจในการดูแลสุขภาพทั้งหมดนี้ จะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือผู้ปฏิบัติเกิดความสนใจในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพราะเห็นว่ามันทำได้ผล ผลพลอยได้คือสามารถชักชวนคนรอบข้างในการเสริมพลังทางสุขภาพไปด้วยกัน

1.3 กลุ่มจักรยานรักษิโลกเป็นกิจกรรมที่ทำให้สุขภาพดีขึ้นได้จากการออกกำลังกายโดยการปั่นจักรยาน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในสังคมปัจจุบัน เกิดจากการรวมกลุ่มของคนรักสุขภาพ รักในการปั่นจักรยาน โดยการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก คือ การประเมินภาวะสุขภาพเป็นประจำ เพราะการที่จะทำให้ประชาชนหรือคนในชุมชนเชื่อมั่นอะไรนั้นต้องทำให้เห็นเป็นปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าที่จะฟังจากคำบอกเล่าของบุคคลอื่น หรือกลุ่ม อสม. และในส่วนของความท้าทาย (การเสริมพลังเชิงลบ) คือ การจัดการแข่งขันปั่นจักรยานมาราธอนเพื่อสุขภาพ เพื่อเป็นการดึงความสนใจในการรักษาสภาพเพิ่มมากขึ้นในชุมชน โดยทั้งนี้อาจร่วมมือจัดกิจกรรมกับหน่วยงานต่างๆหรือกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมดังกล่าว เพราะจะได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในเรื่องการดูแล ส่งเสริม ป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพ

2. จากการพัฒนารูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน ได้มาเป็นรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน ที่มีชื่อว่า “อาสาสมัครหนู้ย” โดยกลุ่มอาสาสมัครหนู้ยเป็นกลุ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการดูแล สนใจห่วงใยในสุขภาพไม่เฉพาะแค่ตนเอง แต่รวมถึงคนรอบข้าง โดยมี อสม. ผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นการให้ความสนใจแก่กลุ่มเด็กเยาวชนในชุมชนได้สัมผัสการเป็นอาสาสมัครที่ทำประโยชน์ให้กับตนเอง

ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ด้วยความเต็มใจหรือเรียกได้ว่า เป็นทายาททางสุขภาพ ซึ่งการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก คือ การชื่นชม ยกย่อง จัดกิจกรรมมอบรางวัลให้ความรู้ ให้เครื่องแบบ มอบประกาศนียบัตรแก่เยาวชนอาสาสมัครกลุ่มดังกล่าว อาจเป็นการชื่นชมจากบุคคลในครอบครัว บุคคลทั่วไปในชุมชนหรือหน่วยงานในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการดำรงซึ่งการเป็นอาสาสมัครหนู้ยในชุมชน และในส่วนของความท้าทาย (การเสริมพลังเชิงลบ) คือ การเปรียบเทียบการทำงานของ อสม.น้อยในที่อื่นกับอาสาสมัครหนู้ยที่กำลังดำเนินกิจกรรมอยู่ เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ และเรียนรู้นำมาสู่การปรับใช้ในการเป็นอาสาสมัครหนู้ยในชุมชนของตน

3. จากการประเมินรูปแบบการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชนนั้นอาศัยการเสริมพลังเชิงบวกและการเสริมพลังเชิงลบ (ความท้าทาย) ซึ่งการเสริมพลังเชิงบวกควรเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและการเสริมพลังเชิงลบก็ควรมีร่วมด้วยเป็นไปตามสถานการณ์ โดยการเสริมพลังควรกระทำอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้สามารถสนับสนุนและผลักดันในการขับเคลื่อนพลังทางสุขภาพให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและเต็มใจในการปฏิบัติเพื่อชุมชนสู่การเป็นชุมชนสุขภาพที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน” นำไปสู่ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงสาธารณสุขควรมีนโยบายสนับสนุนให้ทุกสาธารณสุขอำเภอจัดตั้งอาสาสมัครน้อยเป็นผู้ช่วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำตำบลอย่างเป็นทางการ

1.2 องค์กรท้องถิ่นควรให้ความสำคัญและสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมสาธารณะในชุมชนอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

2.1 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลควรจัดระบบสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข

ประจำหมู่บ้าน และควรมีการประเมินการทำงานเป็นประจำทุกๆ 3 เดือน อย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีการประสานความร่วมมืออย่างเป็นทางการ (MOU) กับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำตำบล มูลนิธิและหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่เป็นระบบ มีรูปแบบสากลและยั่งยืนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการทำงานวิจัยที่สานต่อเพื่อ

ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากขึ้น ได้แก่

3.1 ควรศึกษาวิจัยบทบาทการเสริมพลังของ

คนในครัวเรือนต่อการเสริมพลังให้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและกลุ่มอาสาสมัครนอกระบบ

3.2 ควรศึกษาวิจัยความเห็นหรือรูปแบบการ

เสริมพลังให้กับเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลเพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม ดูแล รักษา และป้องกันในเรื่องสุขภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). **คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับนักพัฒนากร**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ขวัญใจ ดันตวิวัฒน์เสถียร. (2545). **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพ**. รายงานการวิจัยของ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิระภา ศิริวัฒน์เมฆานนท์ และคณะ. (2553). **พฤติกรรมสุขภาพและการสร้างเสริมสุขภาพ**. กลุ่มวิชาการพยาบาลชุมชน และสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). **การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี.
- ชาย โพธิ์ลีตา. (2554). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ประเวศ วะสี. (2544). **"สู่สุขภาพ 4 มิติ " สู่สุขภาพทางจิตสังคมและจิตวิญญาณ**. อภิปัญญา ดันตวิวัฒน์ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: บริษัทเซนจูรี จำกัด.
- อโนทัย วีระพงษ์สุชาติ. (2541). **การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานและการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Gibson, C. H. (1991). **A concept analysis of empowerment**. Journal of Advanced Nursing, 16:354-361.
- Gunden, E., & Crissman, S. (1992). **Leadership skills for empowerment**. Journal of Nursing Administration Quarterly, 16 (3) : 6-10.
- Hartweg, D.L. (1990). **Health Promotion. Self - Care within Orem's General Theory of Nursing**. Journal of Advanced Nursing. 15(1) : 35 - 41
- Hawks, J. H. (1992). **Empowerment in nursing education: Concept analysis and application to philosophy, learning and instruction**. Journal of Advanced Nursing, 17 (5): 609-617.